

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2006. ГОДИНИ**

Тузла, децембра 2006. године

1. УВОД

1.1 Реформа електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини

Процес реформе електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини инициран је потписивањем Изјава влада ентитета о електроенергетској политици (2000. година) и настављен усвајањем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини и ентитетских закона о електричној енергији (2002. година). Током 2004. године, усвајањем Закона о оснивању компаније за пренос електричне енергије у БиХ, те Закона о оснивању независног оператора система за преносни систем у БиХ, Босна и Херцеговина практично започиње реформу електроенергетског сектора.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је независна институција Босне и Херцеговине, која дјелује у складу са принципима објективности, транспарентности и равноправности, и има јурисдикције и одговорности над преносом електричне енергије, операцијама преносног система и међународном трговином електричном енергијом.

ДЕРК је непрофитна институција и финансира се из регулаторних накнада које плаћају лиценцирани субјекти.

Наведеним сетом закона идентификовани су кључни субјекти за њихову provedбу: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, ентитетска министарства у чијем је ресору енергија, Државна регулаторна комисија за електричну енергију и ентитетске регулаторне комисије, уз све електропривредне субјекте.

У процесу реформе електроенергетског сектора у јулу 2005. године отпочео је са радом “Независни оператор система у Босни и Херцеговини”, Сарајево (НОС БиХ), а у фебруару 2006. године “Електропренос Босне и Херцеговине” а.д. Бања Лука (Компанија за пренос електричне енергије у БиХ).

Закони усвојени на државном и ентитетским нивоима створили су услове за реструктурирање, реформу и дерегулацију у електроенергетском сектору Босне и Херцеговине.

Током 2006. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију промовисала је праксу јавног и непристрасног начина доношења правила и прописа из своје надлежности. Таква пракса, односно такав начин провођења поступака, омогућио је доношење одлука о тарифама и лиценцама за преносну дјелатност, дјелатност независног оператора система и међународну трговину електричном енергијом на потпуно транспарентан начин.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију сарађује и усклађује своје дјеловање са Регулаторном комисијом за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и са Регулаторном комисијом за електричну енергију Републике Српске. ДЕРК такође сарађује и са осталим регулаторним тијелима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкуренијским савјетом БиХ и Регулаторном агенцијом за комуникације БиХ.

1.2 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, потписан у Атини 25. октобра 2005. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествују 34 стране: 27 земаља чланица Европске уније (укључујући Румунију и Бугарску) и Хрватска, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Албанија, Македонија и УНМИК – Косово.

Успостава Енергетске заједнице је резултат Атинског процеса, у оквиру којег су 2002. и 2003. године потписани меморандуми о разумијевању ради оснивања Регионалног тржишта електричне енергије и природног гаса у југоисточној Европи. Крајњи циљ је да се ово тржиште постепено интегрише у Интерно енергетско тржиште ЕУ.

Политичка воља земаља потписница, изражена меморандумима, мијења се у правну обавезу потписивањем и ратификацијом Уговора. До 1. јула 2006. године, дана када је Уговор ступио на снагу, Европска унија је ратификовала Уговор и депоновала инструмент Уговора, а исто су учиниле и слједеће државе чланице из југоисточне Европе: Република Албанија, Република Бугарска, Република Македонија, Румунија и Република Хрватска, као и УНМИК – Косово.

Предсједништво Босне и Херцеговине је Одлуку о ратификовању Уговора о успостави Енергетске заједнице донијело 27. јула 2006. године (“Службени гласник БиХ – Међународни уговори” број 9/06).

Учешћем у овом процесу, Босна и Херцеговина потврдила је своју опредјељеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама Европске уније.

2. УСПОСТАВА И РАД ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Мирсад Салкић, са мандатом од 5 година (од 1. јула 2003. до 30. јуна 2008. године) и
- Жељко Топић, са мандатом од 3 године (од 1. јула 2003. до 30. јуна 2006. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- Мр. Владимир Докић, са мандатом од 4 године (од 1. јула 2003. до 30. јуна 2007. године).

Како избор или реизбор једног члана Комисије из Федерације БиХ за други мандатни период (од 1. јула 2006. до 30. јуна 2011. године), није окончан¹, Влада Федерације Босне и Херцеговине је, у три наврата, вршила привремена именована господина Топића за члана Комисије. Први пут, 6. јула, на период од 60 дана, други пут, 7. септембра, такође на 60 дана и најзад, 30. новембра 2006. године, до коначног именовања.

Након избора мр Владимира Докића за првог предсједавајућег Комисије (предсједавао до 30. јуна 2004. године), у складу са принципом ротације чланова Комисије на овој функцији, Комисијом су предсједавали Мирсад Салкић (до 30. јуна 2005. године), и Жељко Топић (до 30. јуна 2006. године).

Предсједавајући Комисије у периоду од 1. јула 2006. до 30. јуна 2007. године је поново госп. Владимир Докић.

У посљедње двије године, у којима Државна регулаторна комисија за електричну енергију функционише у складу са усвојеном организационом шемом, запосленици ДЕРК-а су, поред обављања редовних послова и задатака, пролазили и кроз процес стручног усавршавања из области регулације електроенергетског сектора. Усавршавање се одвијало, како кроз различите стручне семинаре и савјетовања енергетичара, тако и кроз учење на даљину (*distance e-learning*). Овдје се посебно издвајају програми које организују Регионална асоцијација енергетских регулатора (ЕРРА) и Школа регулације у Фиренци (FSR). Значајну подршку у

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступак избора члана Комисије налази се у процедури у Парламенту Федерације Босне и Херцеговине. Потом се номинација доставља Савјету министара Босне и Херцеговине, који предлаже именоване Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

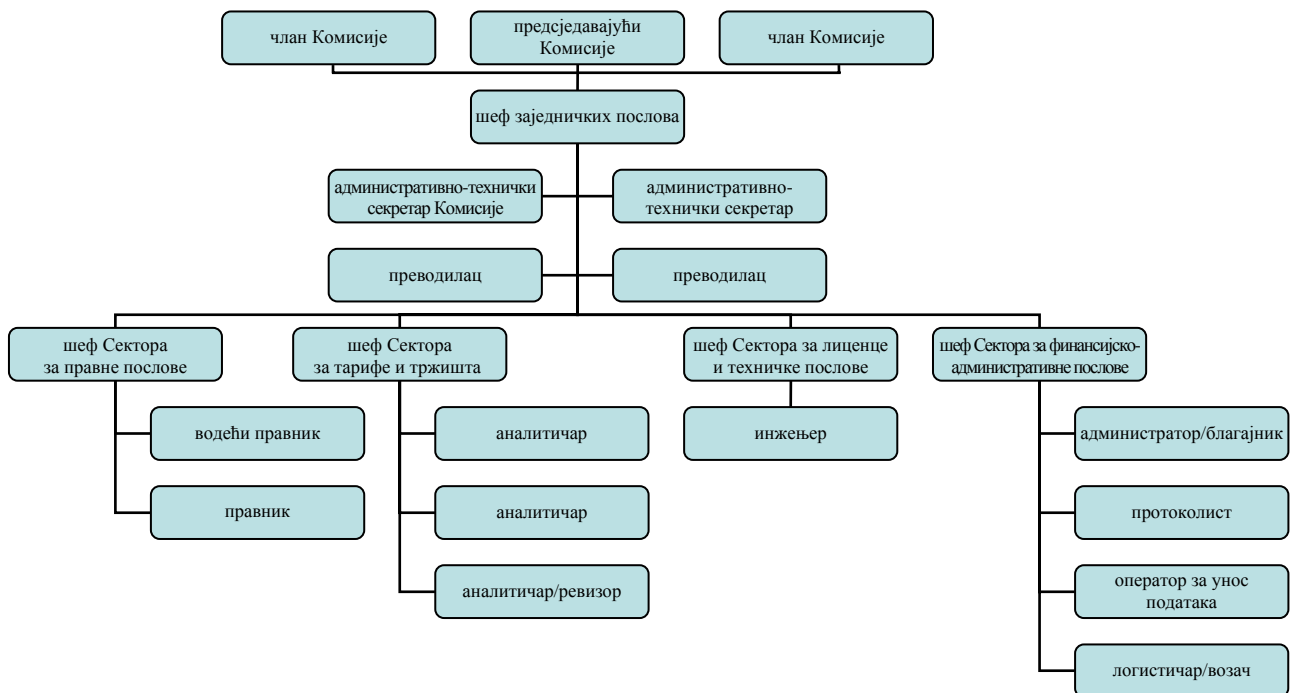
Државну регулаторну комисију за електричну енергију је основала Парламентарна скупштина БиХ доношењем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и именовањем чланова Комисије.

стручном усавршавању пружила је и Агенција за међународну сарадњу САД (USAID).

Поред стручног усавршавања својих запосленика, ДЕРК је, на адекватан начин, информисао и преносио искуства из регулаторне праксе запосленицима регулисаних компанија, а учествовао је и у стручном усавршавању особља других регулаторних тијела у регији.

У посматраном периоду настављена је набавка неопходне техничке опреме потребне за ефикасан рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију.

ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА ДЕРК-а

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

Током 2006. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију одржала је 16 редовних сједница, 15 интерних састанака и организовала 4 јавне расправе.

У анализираном периоду, на транспарентан начин и уз вођење адекватних јавних расправа, у којима су поред субјеката из електроенергетског сектора могли своје коментаре давати и заинтересовани чланови јавности, Комисија је усвојила низ докумената и реализовала више активности од којих су најзначајније груписане у подручја наведена у наставку.

На редовним сједницама разматрају се и утврђују акта из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлаштењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други докуменат, ДЕРК организује општу расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална расправа.

Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

3.1 Општа правила

Правила о приступу треће стране

У складу са Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ, једна од основних надлежности ДЕРК-а је успостава, праћење и provedба правила везаних уз фер и недискриминирајући приступ трећих страна преносној мрежи.

Право приступа треће стране на преносни систем, као кључну компоненту европских директива и правила о унутрашњем тржишту електричне енергије, поред закона, регулишу методологија за израду тарифа, услови лиценци за рад “Електропреноса БиХ” и НОС-а БиХ, тржишна правила, мрежни кодекс и обим, услови и временски распоред отварања тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини.

Наглашавајући значај овог основног принципа, ДЕРК је у другој половини године покренуо активности на доношењу посебног акта који на одговарајући начин регулише ову материју.

Суштину документа чини равноправан третман приликом приступа на преносни систем уз транспарентне процедуре. Сprovedбу ових процедура обезбјеђују НОС БиХ и “Електропренос БиХ”, а ДЕРК прати остваривање права свих учесника на тржишту у приступу преносном систему у складу са важећим правилима и прописима.

Правила о приступу треће стране усвојена су на сједници Комисије 7. децембра 2006. године.

Правилник о заштити повјерљивих информација

Правилник о заштити повјерљивих информација описује опште и посебне мјере које чине основ заштите повјерљивих информација у ДЕРК-у. ДЕРК је, наиме, дужан обезбиједити потпуност и ефикасност заштите властитих

информација повјерљивог карактера или информација које му као такве постану доступне током његових активности.

Сходно Закону о слободи приступа информацијама у БиХ, као јавни орган, ДЕРК није слободан било коју информацију прогласити повјерљивом, осим ако се њен Садржај не тиче легитимних циљева одређених категорија које закон штити. Закон о преносу, регулатору и Независном оператору система електричне енергије у БиХ конституише право ДЕРК-а да затражи од компанија податке и информације за провођење активности које су му стављене у надлежност. Међутим, уз истовремену обавезу да чува повјерљивост добијених података, посебно оних чије би објављивање могло негативно утицати на конкурентно окружење стварањем предрасуде према неком учеснику на тржишту или доношењем предности за друге.

Правилник је усвојен децембра 2006. године.

3.2 Лиценце

Одлука о успостави поједностављене процедуре издавања лиценце за међународну трговину за подносиоца захтјева у статусу квалификованог купца

Правилником о лиценцама (“Службени гласник БиХ”, број 38/05), предвиђено је да ДЕРК може успоставити поједностављену процедуру издавања лиценце за међународну трговину за подносиоце захтјева у статусу квалификованог купца непосредно спојеног на преносну мрежу који траже да увозе електричну енергију ексклузивно за своје властите потребе (члан 6.).

Како су након доношења одлуке ДЕРК-а о отварању тржишта ентитетске регулаторне комисије усвојиле правилнике о стицању статуса квалификованог купца, то је ДЕРК новом одлуком озваничио право квалификованим купцима непосредно спојеним на преносну мрежу да увоз електричне енергије за властите потребе обављају самостално без посредника.

Одлука је донешена на сједници Комисије одржаној 31. августа 2006. године и објављена у “Службеном гласнику БиХ”, број 75/06.

Поступци издавања лиценци

Почетком године, тачније 1. фебруара 2006. извршена је регистрација “Електропреноса БиХ”. ДЕРК је овој компанији издао привремену лиценцу за обављање дјелатности преноса електричне енергије, чиме су престале да важе претходно издате привремене лиценце постојећим електропривредама за дјелатност преноса електричне

енергије. Самим тим, све надлежности преноса електричне енергије преузела је новоформирана компанија.

У области лиценцирања међународне трговине електричном енергијом, у јуну 2006. године, издата је привремена лиценца фирми “Energy Financing Team” д.о.о. Требиње (ЕФТ), првом чисто приватном власнику лиценце за ову дјелатност који се тако придружио Јавном предузећу “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” дионичко друштво Мостар, Јавном предузећу Електропривреда Босне и Херцеговине, дионичко друштво Сарајево и “Електропривреди” Републике Српске, акционарско друштво Требиње, који су постали власници лиценце за исту дјелатност претходне године.

Такође, у току је финална фаза обраде захтјева фирме “Езпада” д.о.о. Чапљина, а завршетак се очекује почетком 2007. године. Тиме се повећава број учесника на тржишту електричне енергије у БиХ и, у складу са циљевима одлуке о отварању тржишта, побољшавају услови за слободну и неограничену трговину електричном енергијом.

По Одлуци о успостави поједностављене процедуре ДЕРК је у новембру 2006. године издао привремену лиценцу за обављање дјелатности међународне трговине – увоз електричне енергије за властите потребе “Алуминију” д.д. Мостар.

Сви поступци издавања привремених лиценци вођени су према скраћеној процедури, у року од 60 дана од дана подношења комплетног захтјева. Иако су поступци били скраћени, сви битни елементи предвиђени прописаним процедурама, укључујући одредбе о јавности у раду, су испоштовани. Јавност је, дакле, имала прилику да да коментаре на сам захтјев, као и на нацрте и приједлоге докумената којима се одлучивало о поднијетом захтјеву.

Овакав начин рада изазвао је интересовање већег броја субјеката за услове обављања дјелатности међународне трговине електричном енергијом, из којег је разлога одржано и неколико консултативних састанака са потенцијалним подносиоцима захтјева.

Како је у привременим лиценцама одређено да су њихови власници дужни поднијети захтјев за издавање ‘сталне’ лиценце, то су тренутно у току ови процеси за НОС БиХ и “Електропренос БиХ”. Како су оба процеса у почетној фази обраде њихов завршетак се очекује средином 2007. године.

У току године ДЕРК је пратио лиценциране субјекте и усклађеност њиховог дјеловања са условима за кориштење привремене лиценце, нарочито за регулисане дјелатности које обављају НОС БиХ и “Електропренос БиХ”. Наиме, овај процес поред тога што прати поштивање дефинисаних услова, уједно служи и за припрему субјеката за издавање ‘сталних’ лиценци.

Ентитетске регулаторне комисије (Регулаторна комисија за електричну енергију Републике Српске и Регулаторна комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине) су, свака у свом домену, усвојиле потребна подзаконска акта и лиценцирале дјелатности за које имају јурисдикцију (производња, дистрибуција и снабдијевање) и проводе поступке за утврђивање тарифа у складу са јасним регулаторним принципима.

3.3 Тарифе

Нацрт одлуке о измјени Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је у јуну 2005. године утврдила структуру и начин одређивања тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге. Тада прихваћену методологију за одређивање тарифа ДЕРК је засновао на методу традиционалне регулације (*'cost of service'* – трошак услуге) у којој регулатор регулисаној компанији одобрава потребан годишњи приход довољан да покрије оправдане трошкове пословања компаније.

Транспарентне и недискриминирајуће, засноване на оправданим трошковима рада и одржавања (*'cost reflected'*), одражавајући стандарде уобичајене у међународној пракси, тарифе су требале да буду подстицајне за енергетску ефикасност, стабилност односа на тржишту електричне енергије, развој регулисаних дјелатности, напредак у области заштите околине.

Узимајући у обзир укупан напредак у електроенергетском сектору Босне и Херцеговине, остварен од доношења Методологије до данас (формирање јединствене преносне компаније, независног оператора система, отпочињање либерализације тржишта електричне енергије, регионалне активности и др.), ДЕРК процјењује да су се стекли услови за сукцесивне промјене и прилагођавања појединих елемената од утицаја на тарифе за услуге преноса електричне енергије.

Настављајући помагати и промицати процес стварања и развоја тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини, циљајући да домаћим купцима обезбиједи приоритет у снабдјевању и бољу позицију на јединственом тржишту електричне енергије у БиХ и устрајавајући да успори даљи пораст цијена електричне енергије за крајње купце, ДЕРК је на сједници одржаној 21. децембра 2006. године утврдио *Нацрт одлуке о измјенама и допунама Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге*.

Према уобичајеној пракси нацрти одлука ДЕРК-а дају се на увид јавности у циљу прикупљања примједби, коментара и мишљења заинтересованих лица. Коментари на текст ове одлуке могу се дати у току расправе која ће се одржати средином јануара 2007. године.

Поступци одобрења привремених тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад НОС-а и помоћне услуге

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је својом Одлуком од 28. децембра 2005. године ("Службени гласник БиХ", број 01/06) утврдила привремену тарифу за рад "Независ-

ног оператора система у БиХ” у износу од 0,0343 pf/kWh. Одобрена тарифа је намијењена за покриће трошкова пословања оператора у периоду до стицања свих услова да државни регулатор одређује тарифу темељем *Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге* (“Службени гласник БиХ”, број 46/05).

Привремене тарифе се, иначе, одређују на основу трошкова за обављање регулисане дјелатности и физичког обима услуга у оквиру регулисане дјелатности, анализом података садржаних у захтјеву за одобрење привремене тарифе.

У наставку својих активности везаних за одобрење тарифа ДЕРК је Одлуком од 31. јануара 2006. године (“Службени гласник БиХ”, број 7/06), утврдио и почетну привремену тарифу за дјелатност преноса од 1,087 pf/kWh.

Из више разлога, ДЕРК је 21. марта 2006. године кориговао тарифу преноса, разложивши је на тарифу преноса посебно за купце у БиХ (0,980 pf/kWh), тарифу преноса за декларисани увоз електричне енергије из земаља које у оквиру Механизма компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизам) имају статус тзв. *периметар* земље (земље која није потписница ИТЦ споразума) (0,398 pf/kWh), и тарифу преноса за декларисани извоз електричне енергије (0,578 pf/kWh).

У складу са чланом 9.2 *Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини*, против одлуке ДЕРК-а којом се успоставља тарифа за услуге преноса, “Алуминиј” д.д. Мостар, “Електропривреда” РС а.д. Требиње и ЈП Електропривреда БиХ д.д. Сарајево покренули су одвојене поступке пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужби.

“Електропренос БиХ”, компанија за пренос електричне енергије, уградила је у току године, како ју је ДЕРК и обавезао, недостајуће уређаје за мјерење снаге, активне и реактивне енергије у свим тачкама разграничења између преносне и дистрибутивне мреже те производних јединица и тиме створила претпоставке да ДЕРК у наредном тарифном поступку успостави дводијелну тарифу која би се засновала на компонентама снаге и енергије, како је и одређено важећом Методологијом.

Поступци одобрења тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад НОС-а и помоћне услуге

Управни одбори “Независног оператора система у БиХ” и “Електропреноса БиХ” поднијели су у новембру 2006. године захтјеве за одобрење тарифа које би им требале омогућити позитивно пословање у наредној 2007. години. ДЕРК ће одлучујуће чињенице, на основу којих ће рјешавати поднијете захтјеве, утврђивати вођењем *формалних расправа* у

којима ће учествовати водитељ поступка, подносилац захтјева и трећа лица, ако докажу свој засебан интерес.

У вријеме израде овог извјештаја трају ДЕРК-ове интензивне активности оцјене испуњења формалних претпоставки за разматарње поднијетих захтјева.

3.4 Заштита купаца

Заштита купаца постаје све значајније питање политике регулације у свим државама у којима су у току процеси дерегулације и либерализације енергетског сектора. У ту сврху регулаторним тјелима све се више повјерава обавеза и задатак да на отвореном електроенергетском тржишту разматрају и остварују основне циљеве заштите купаца, заштите електроенергетских субјеката и околине путем транспарентног и непристрасног начина рјешавања питања из области регулације.

Почетком 2006. године, Државна и ентитетске регулаторне комисије за електричну енергију донијеле су одлуке о тарифама за испоручену електричну енергију и тарифама за услуге компанија из електроенергетског сектора које су непосредно везане за ту испоруку. У поступку одобравања ових тарифа наметнула се, по ко зна који пут, и потреба рјешавања проблема заштите социјално угрожених категорија становништва. Допринос у сазријевању таквог становишта дала је и Државна регулаторна комисија за електричну енергију. У писмима, упућиваним Савјету министара Босне и Херцеговине, Влади Федерације Босне и Херцеговине и Влади Републике Српске, ова Комисија изражавала је поред осталог, и спремност да директно учествује у изради програма заштите ове категорије становништва. Циљ таквог програма везује се за стварање услова да и најсиромашније категорије становништва могу измиривати своје обавезе, укључујући и обавезе за потрошену електричну енергију. Нажалост, овај програм још није угледао свјетло дана.

Подсјећамо да Директиве 2003/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета о заједничким правилима унутрашњег тржишта електричне енергије, уводе државама обавезу предузимања одговарајућих мјера заштите крајњих купаца, а посебно социјално угроженог становништва. Циљ ове заштите је елиминисање могућности да се купци електричне енергије искључе са енергетске мреже због немогућности плаћања преузете енергије.

Због актуелности овог проблема, Европска група регулатора електричне енергије и гаса (ЕРГЕГ) дала је посебну подршку успостави радне групе за заштиту купаца у југоисточној Европи, која је током 2006. године интензивно радила на анализи програма заштите купаца. И ДЕРК је дао свој допринос раду ове групе и допринио квалитетном приступу у третману ове проблематике. То не значи да ће овај програм бити довољан сам по себи и да ће се моћи директно примјењивати у свим срединама.

“Узимајући у обзир чињеницу да је увођењем ПДВ-а и новог начина тарифирања дошло до повећања цијена електричне енергије, Дом предлаже Савјету министара БиХ, Влади Федерације БиХ и Влади РС, да сачине програм заштите социјално угрожених категорија становништва...”

(из Закључка Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ са 74. сједнице од 14. фебруара 2006. године)

Резултат активности ЕРГЕГ-а биће *Смјернице о заштити купаца*, које се морају у свим срединама конкретно дорађивати.

Подсјећамо да међу приоритетне задатке Енергетске заједнице у нередној години спада и доношење *Меморандума о разумијевању* о социјалним питањима. Ову констатацију потврђује и састанак Министарског савјета Енергетске заједнице из новембра 2006. године, у чијим су закључцима министри “*потврдили своју преданост социјалној димензији реформе енергетског тржишта и усвојили политичку декларацију којом подвлаче своју спремност да развијају ову димензију, посебно кроз усвајање Меморандума о разумијевању.*”

Проблематика заштите купаца, у регионалном контексту, је предмет активности и Агенције за међународну сарадњу САД (USAID), а огледа се кроз израду Студије о приуштивости за домаћинства (*Supported Residential Affordability Study*), која ће бити представљена Атинском форуму у априлу 2007. године.

Последњих неколико година цијене електричне енергије у Европи биљеже стални пораст који је узрокован дебалансом понуде и потражње на тржишту. Процјене су да се тренд раста цијена наставља и у наредном периоду. Прилог Б садржава у-поредне податке о цијенама електричне енергије за домаћинства и индустрију у Европи, према методологији Еуростата, у карактеристичним данима (1. јануар и 1. јули 2006. године).

Према почетном извјештају ЕРГЕГ-ове радне групе за заштиту купаца у југоисточној Европи, једино Босна и Херцеговина и Црна Гора немају усвојен програм заштите социјално угрожених купаца.

Обједињавајући предвиђања, препоруке и констатације из доступних студија и докумената, намеће се закључак да би у Босни и Херцеговини у наредним годинама могло доћи до додатног оптерећења социјално угрожених категорија становништва. Стога је ДЕРК крајем новембра 2005. године, у својим иницијативама, као прелазна рјешења, до конципирања свеобухватног модела социјалне заштите у Босни и Херцеговини, назначио неке могуће правце дјеловања у сегменту заштите купаца електричне енергије.

У свим активностима, које су усмјерене ка заштити социјално угрожених купаца електричне енергије, ДЕРК ће активно сарађивати и дати адекватан допринос, у границама овлаштења која су му законом повјерена.

3.5 Отварање тржишта

Одлука о обиму, условима и временском распореду отварања тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини

Закон о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ истиче своју намјеру да се “омогући и убрза

“Цијене електричне енергије у Европској унији у јулу 2006. су у односу на јули 2005. више за 7% за домаћинства, односно 15% за индустријске купце*.”*

Еуростат 18/2006

“Цијене електричне енергије у Европској унији у јануару 2006. су у односу на јануар 2005. више за 5% за домаћинства, односно 16% за индустријске купце*.”*

Еуростат 11/2006

** У методологији Еуростат-а дефинисано је више типичних купаца, а упоредни подаци се уобичајено дају за домаћинство категорије Ди, које карактерише годишња потрошња 3500 kWh, од чега 1300 kWh ноћу, и индустријског купца Ие којег карактерише годишња потрошња 2 GWh и максимална снага 500 kW.*

стварање тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини и регионалног тржишта електричне енергије”. Увођење конкуренције на тржишту електричне енергије и либерализација тог истог тржишта захтијевају провођење великих структуралних и регулаторних реформи те припрему одговарајуће регулативе.

Међу основним условима који треба да купцима омогуће слободан избор снабјевача, а снабјевачима слободу пружања услуге својим купцима, потребно је одабрати и осмислити модел функционисања дјелотворног и конкурентног унутрашњег тржишта, тржишна правила, мрежна правила, мјерна правила, одредити и објавити мрежарину, успоставити све функције независног оператора система и оператора тржишта. Неки од ових услова су остварени или су непосредно пред остварењем.

У јуну 2006. године ДЕРК је озваничио почетак приступа реализацији свеукупних обавеза Босне и Херцеговине након потписивања Уговора о успостави Енергетске заједнице, доношењем *Одлуке о обиму, условима и временском распореду отварања тржишта електричне енергије у БиХ*.

Стицање статуса квалификованог купца с правом да бира снабјевача ова одлука условљава одређеном годишњом потрошњом електричне енергије, као и другим условима које одреде надлежне регулаторне комисије.

У овом смислу су регулаторне комисије за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској у септембру 2006. године усвојиле посебне акте којима су регулисани услови, критеријуми и поступак за стицање статуса квалификованог купца, права и обавезе квалификованих купаца и снабјевача, етапна динамика отварања тржишта за све купце према нивоима остварене годишње потрошње електричне енергије.

Крајњи купци стичу могућност добијања статуса квалификованог купца у временском периоду како слиједи:

- купци са годишњом потрошњом електричне енергије већом од 10 GWh од 1. јануара 2007. године, чиме степен отворености тржишта износи 33%,
- сви купци, осим купаца из категорије домаћинства, од 1. јануара 2008. године (тржиште отворено 57,5%),
- сви купци од 1. јануара 2015. године.

Сходно усвојеним законима и међународним преузетим обавезама, Босна и Херцеговина се тако од 1. јануара 2007. године и практично придружује осталим земљама у региону које су своја тржишта електричне енергије већ отворила.

Прелазни период отварања тржишта у току којег сви квалификовани купци имају право на избор начина снабдијевања потрајаће до 1. јануара 2012. године.

Релативно висок постотак отворености тржишта Босне и Херцеговине већ прве године од 33% резултат је постојања доминантног купца – “Алуминиј” д.д. Мостар, чија потрошња чини око 20% укупне потрошње у Босни и Херцеговини.

Јединству тржишта ће битно допринијети међусобна уједначеност и компатибилност услова и критеријума које надлежне регулаторне комисије буду примјењивале као обавезујуће у процесу либерализације тржишта. ДЕРК ће стога континуирано пратити овај процес и анализирати све његове ефекте.

3.6 Мрежни кодекс и Тржишна правила

ДЕРК је с пажњом пратио ток и напредак активности које је крајем новембра 2005. године покренуо НОС БиХ на изради кључних докумената за функционисање електроенергетског система и тржишта електричне енергије у БиХ – *Мрежног кодекса и Тржишних правила*.

Мрежним кодексом се уређује начин планирања и развоја преносног система, услови за прикључење начин оперативног планирања и оперативног рада мјере у непредвиђеним ситуацијама и остале неопходне техничке мјере за квалитетан и поуздан рад преносног система. Овим документом се уређују односи у електроенергетској пракси БиХ и повећава квалитет услуга које пружају поједини учесници на тржишту.

Тржишна правила, с друге стране, уређују односе између НОС-а БиХ и лиценцираних учесника на тржишту електричне енергије, дефинишући саме учеснике, обим њихових активности и комерцијалних односа на електроенергетском тржишту. Она такође дефинишу начин на који НОС БиХ извршава своје обавезе, а које се односе на управљање и рад механизма за балансирање, управљање споразумима за набавку помоћних услуга, обезбјеђење података за поравнање енергетских трансакција (комерцијална мјерења), управљање загушењима, расподјелу накнада за нежељена одступања са спољним контролним зонама, прикупљање и достављање елемената за испоставу рачуна за помоћне услуге и балансирање и др.

С обзиром на актуелно стање у БиХ, Тржишна правила треба да омогуће транзицију садашњих процеса и техничке опремљености свих учесника на тржишту ка развијенијем тржишном дизајну, а у складу са техничким могућностима.

ДЕРК је одобрио оба документа на сједници одржаној 8. јуна 2006. године.

3.7 Остало

Сагледавајући постојеће стање и исказану потребу за регулисањем проблематике, ДЕРК је иницирао израду *Правилника о прикључку*, којим ће се на јединствен и јасан начин дефинисати прикључење нових корисника на

преносну мрежу. Правилник је тренутно у форми преднацрта и слиједи даље активности на прикупљању коментара јавности кроз отворене јавне расправе.

ДЕРК је кроз одговарајуће услове за кориштење лиценце детаљније разрадио активности на доношењу *Правилника о сигурносним зонама* (предвиђеног Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ). Овај докуменат је фази израде, и његовим доношењем очекује се регулисање како заштите електроенергетских објеката, тако и заштите околине и становништва од утицаја изградње и кориштења електроенергетских објеката.

У складу са законом и већ помињаним Мрежним кодексом, НОС БиХ је израдио и доставио ДЕРК-у *Индикативни план развоја производње за период од 2007. до 2016. године*, сачињен на основу расположивих података у електроенергетском сектору. Мора се нагласити да за озбиљнији и амбициознији Индикативни план развоја ови подаци нису довољни. Напомињемо да БиХ, тренутно, нема дугорочну стратегију енергетског развоја. Зато ће у наредном периоду бити потребни додатни напори свих кључних субјеката у електроенергетском сектору и носиоца планирања у Босни и Херцеговини, Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској, како би наредни Индикативни план за период од 2008. до 2017. године био што квалитетнији и реалнији. Наравно да ће бити неопходно и учешће стручних и научних институција у креирању развојне политике и развојних циљева БиХ. Ово и због тога што овај план служи као основа за израду *Дугорочног плана развоја преносне мреже*, на основу којег се раде конкретни годишњи и вишегодишњи инвестициони планови.

Овдје је потребно напоменути да су у новембру 2006. године отпочеле једногодишње активности на изради *Студије о енергетском сектору БиХ*. На основу историјских и емпиријских показатеља почев од 1990. године и научних сазнања, ова студија ће бити добра подлога за пројекцију енергетског биланса до 2020. године. Студија ће садржавати и анализу свих енергетских подсектора, са проценом потребних инвестиција. Од студије се очекује да дефинише и препоруке за ефикасно босанскохерцеговачко укључење у енергетски сектор ЕУ. Координатор ових активности је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ.

Сугестија ДЕРК-а је да би и законским прописима требало детаљније разрадити систем дугорочног планирања.

Предсједништво Босне и Херцеговине је Одлуку о ратификацији Уговора о успостави Енергетске заједнице донијело 27. јула 2006. године (“Службени гласник БиХ – Међународни уговори” број 9/06).

г. Жозе Мануел Баросо (José Manuel Barroso), предсједник Европске комисије: “Ми проширујемо енергетско тржиште ЕУ ван наших граница кроз Енергетску заједницу... Поздрављам интерес који за ову заједницу показује тако много земаља од Турске до Норвешке... Намјеравам да енергију поставим као главно питање на свим Самитима ЕУ са трећим земаљама током 2007. године.”

Брисел 20. новембра 2006.

г. Андрис Пиебалгс, комесар одговоран за енергетска питања ЕУ, у најави најзначајнијег енергетског пакета ЕУ: “Унутрашње енергетско тржиште треба да се прогресивно шири да би укључило наше сусједи”.

Брисел 22. септембра 2006.

4. МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ

4.1 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, потписан у Атини 25. октобра 2005. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествују 34 стране: 27 земаља чланица Европске уније (укључујући Румунију и Бугарску) и Хрватска, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Албанија, Македонија и УНМИК – Косово.

Успостава Енергетске заједнице је резултат Атинског процеса, у оквиру којег су 2002. и 2003. године потписани меморандуми о разумијевању ради оснивања Регионалног тржишта електричне енергије и природног гаса у југоисточној Европи. Крајњи циљ је да се ово тржиште постепено интегрише у Интерно енергетско тржиште ЕУ.

Уговор о успостави Енергетске заједнице ступио је на снагу 1. јула 2006. године. До тада је Европска унија ратификовала Уговор и депоновала инструмент Уговора, а исто су учиниле и сљедеће државе чланице из југоисточне Европе: Република Албанија, Република Бугарска, Република Македонија, Румунија и Република Хрватска, као и УНМИК - Косово. Ратификацијом и ступањем на снагу Уговора политичка воља земаља потписница изражена потписивањем меморандума и Уговора мијења се у правну обавезу.

Основни циљеви Уговора су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који обезбјеђује поуздано снабдијевање енергентима и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога то је развој алтернативних праваца снабдијевања гасом и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и кориштење обновљивих извора.

Закључивањем овог Уговора, уговорне стране из региона се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ са којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова тзв. *acquis communautaire*-а (правног наслијеђа) ЕУ, који се односе на енергију, заштиту околине и конкуренцију. Ради се о имплементацији одговарајућих директива и прописа ЕУ за области енергије и заштите околине.

Учешћем у овом процесу Босна и Херцеговина потврђује своју опредјељеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама ЕУ.

Важно је напоменути да је у току поступак придруживања Енергетској заједници слиједећих држава: Молдавије, Норвешке, Турске и Украјине, које у вријеме припреме овог извјештаја имају статус посматрача.

***Acquis communautaire* (правно наслијеђе ЕУ) који се преузима Уговором**

Acquis o енергији

- Директива 2003/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. о заједничким правилима унутрашњег тржишта електричне енергије,
- Директива 2003/55/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. о заједничким правилима унутрашњег тржишта природног гаса,
- Пропис 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

Рок за имплементацију ових директива је 1. јули 2007., уз обезбјеђење да статус квалификованог купца најкасније до 1. јануара 2008. имају сви купци осим домаћинстава, а од 1. јануара 2015. сви купци.

Acquis o животној средини

- Директива Савјета Европске заједнице 85/337/ЕЕЦ од 27. јуна 1985. о оцјени утицаја јавних и приватних пројеката на околину, са амандманима од 3. марта 1997 (Директива 97/11/ЕЦ) и Директивом 2003/35/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. маја 2003.; имплементација – 1. јули 2006.
- Директива 2005/33 Европског парламента и Савјета од 6. јула 2005. којом се допуњава Директива 1999/32 од 26. априла 1999. у вези са смањењем садржаја сумпора у неким течним горивима; имплементација до 31. децембра 2011.
- Директива 2001/80/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. о ограничењу емисије загађивача ваздуха из великих термоелектрана ($\geq 50\text{MW}$); имплементација до 31. децембра 2017.
- Члан 4(2) Директиве Савјета Европске заједнице 79/409/ЕЕЦ од 2. априла 1979 о заштити птица; имплементација – 1. јули 2006.
- Настојање за приступ Куото протоколу и провођење Директиве 96/61/ЕЦ од 24.09.1996. о превенцији и контроли загађења.

Acquis o конкуренцији

Нису дозвољене и биће процјењиване у складу са чл. 81, 82 и 87 Уговора о успостави Европске заједнице слиједеће активности:

- Спречавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање јавне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Посебно, према јавним предузећима и предузећима којима су дата посебна права, у року од 6 мјесеци од ступања на снагу Уговора поштиваће се одредбе Уговора о успостави Европске заједнице, посебно члана 86.

Acquis o обновљивим енергетским ресурсима

- Директива 2001/77/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 27. септембра 2001. о промоцији електричне енергије произведене кориштењем обновљивих извора на унутрашњем тржишту,
- Директива 2003/30/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 8. маја 2003. о промоцији кориштења био-горива или других обновљивих горива у транспорту.

Чланице Енергетске заједнице ће до 1. јула 2007. припремити план за имплементацију *acquis*-а о обновљивим енергетским изворима.

У складу са израженим интересом, у раду тијела Енергетске заједнице учествују Аустрија, Чешка, Грчка, Итаља, Кипар, Мађарска, Њемачка, Словачка, Словенија и Уједињено Краљевство (Велике Британије и Сјеверне Ирске). Ове тзв. земље учеснице из Европске уније, као и Бугарска и Румунија од 1. јануара 2007. године, директно учествују у раду тијела Енергетске заједнице, а приликом гласања њихове позиције својим гласањем изражава Европска комисија.

У циљу обезбјеђења адекватног вођења процеса успоставе и функционисања Енергетске заједнице, Уговором се успостављају Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор, Форум за електричну енергију (Атински форум), Форум за гас и Секретаријат.

Министарски савјет, као највише тијело Енергетске заједнице обезбјеђује постизање циљева утврђених Уговором о успостави Енергетске заједнице. Министарски савјет чине по један представник сваке Уговорне стране и два представника Европске уније.

На састанку одржаном у новембру 2006. године, Министарски савјет је преиспитало ситуацију везану за имплементацију Уговора. У том погледу, Министарски савјет “*цијени предложене Мапе пута² за реформу енергетског тржишта као основу за даљње кораке за све стране из Уговора.*” Посебно је наглашена важност правовременог испуњавања обавеза и помоћ у процесу надгледања провођења обавеза у складу са Уговором и Мапама пута.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, одвијао се уз одговарајућу сарадњу са Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, затим кроз адекватно учешће у реализацији различитих пројеката који су у функцији успоставе Енергетске заједнице и посебно кроз рад различитих група, које окупљају енергетске регулаторе из регије и Европске уније.

² Мапа пута Босне и Херцеговине за електричну енергију и гас доступна је на интернет страницама Енергетске заједнице (www.energy-community.org) и ДЕРК-а (www.derk.ba).

Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ЕЦРБ), са сједиштем у Атини, чине представници државних регулаторних тијела земаља региона, а Европску унију представља Европска комисија, уз помоћ по једног регулатора из земаља учесница из ЕУ, те једног представника Европске групе регулатора електричне енергије и гаса (ЕРГЕГ). ЕЦРБ разматра питања регулаторне сарадње и може прерасти у тијело које доноси регионалне регулаторне одлуке и служи као институција за рјешавање спорова. Регулаторни одбор има главну улогу у раду проширеног тржишта. Према мишљењу Европске комисије ово над-национално регулаторно тијело може постати модел за друге дијелове свијета.

Формална успостава Регулаторног одбора Енергетске заједнице, у којем Босну и Херцеговину представља Државна регулаторна комисија за електричну енергију, извршена је 11. децембра 2006. године у Атини.

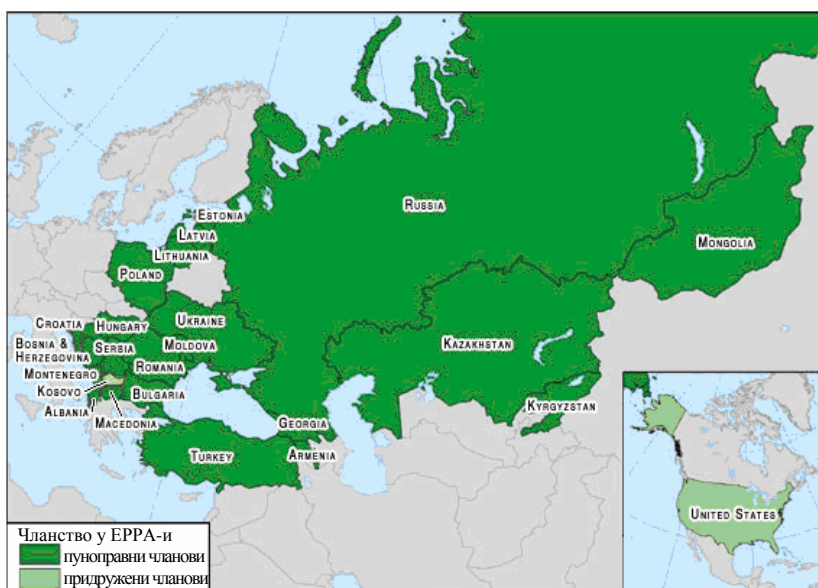
Према индикативном радном плану ЕЦРБ-а за наредну годину у фокусу дјеловања биће питања која се односе на прекограничну трговину електричне енергије и гаса, те на заштиту купаца.

4.2 ЕРРА

Регионална асоцијација енергетских регулатора (*Energy Regulators Regional Association – ЕРРА*) је организација независних регулаторних тијела за енергију централне и источне Европе и нових независних држава у регији. ЕРРА има 22 пуноправна члана и 4 придружена члана из регије, од којих су сви успостављени на државном нивоу. Додатни придружени члан, изван регије, је Национална асоцијација регулаторних комисија, SAD (National Association of Regulatory Utility Commissioners).

Циљеви ЕРРА -е су побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искуства између чланова, бољи приступ информацијама о свјетском искуству у регулисању енергетских дјелатности.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправни члан ЕРРА -е од 19. маја 2004. године, од када ДЕРК активно учествује у раду Генералне Скупштине, Инвестиционе конференције и у раду сталних комитета и радних група, од којих се посебно издвајају Стални комитет за лиценце и конкуренцију, Стални комитет за тарифе, Радна група за правну регулативу и Радна група за приближавање Европској унији.

Пружањем релевантних информација о енергетском сектору Босне и Херцеговине, посебно о примјењивој регулаторној пракси, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава своју улогу, коју је стекла чланством у ЕРРА -и.

4.3 ЦЕЕР

Учествовање ДЕРК-а у раду Савјет европских енергетских регулатора (*Council of European Energy Regulators – ЦЕЕР*) одвијало се кроз активности Радне групе електроенергетских регулатора југоисточне Европе (*South East Europe Energy Regulation Working Group - SEE WG*).

Међу најзначајније резултате рада ове радне групе у 2006. години спадају:

- Студија о механизмима подршке новим капацитетима у Енергетској заједници (*Survey of Capacity Support Mechanisms in the Energy Community*), која је реализована уз подршку Свјетске банке, и презентована на 8. Атинском форуму (јуни 2006. године),
- Упоредна анализа мрежних тарифа у земљама југоисточне Европе (*Tariffs Benchmarking*). Ова активност коинцидира са реализацијом задатка Хармонизација тарифа у регији који се одвија кроз пројект USAID-а у подршци регионалном тржишту југоисточне Европе (*South East Europe Regional Energy Market Support – (SEE REMS) Project*). Резултати упоредне анализе представљени су на 8. и 9. Атинском форуму (јуни и октобар 2006. године).

4.4 ЕРГЕГ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију прати рад Европске групе регулатора електричне енергије и гаса (*European Energy Regulators Group for Electricity and Gas – ЕРГЕГ*).

Чланство у ЕРГЕГ-у отворено је за регулаторе из држава ЕУ, а статус посматрача стичу регулаторна тијела из држава чланица Европског економског простора.

ЕРГЕГ помаже у конзистентној примјени релевантних европских директива и правила о прекограничној трговини и омогућава транспарентну платформу за међусобну сарадњу националних енергетских регулатора, као и сарадњу регулаторних тијела са Европском комисијом.

Рад ЕРГЕГ-а, тијела које је формирано 17. децембра 2003. године, отворен је за све учеснике на тржишту, са посебним нагласком на крајње купце.

Током 2006. године ДЕРК је посебно активно учествовао у раду ЕРГЕГ-ове групе за заштиту купаца у југоисточној Европи.

4.5 Међународна мрежа енергетских регулатора - ИЕРН

Међународна мрежа енергетских регулатора (*International Energy Regulation Network – ИЕРН*) је интернет платформа (www.iern.net) чији је циљ омогућити размјену информација о регулисању тржишта електричне енергије и природног гаса, како за добробит регулаторних тијела, тако и других заинтересованих корисника. Кроз ИЕРН, регулатори и други актери на енергетском тржишту размјењују информације о себи, секторима у које су укључени и начину на који се ови сектори регулишу.

ИЕРН је мјесто гдје регулатори могу размијенити информације о могућностима стручног усавршавања, конференцијама и *on-line* ресурсима за регулисање енергије. Дугорочно, ИЕРН-ов циљ је да постане не само субјект за омогућавање размјене постојећих информација, већ и креатор интерних радних докумената заснованих на најбољој пракси.

Да би се гарантовао квалитет података који се могу наћи на интернет страници, главна регионална удружења регулатора широм свијета, појединачни регулатори енергије и неке међународне институције пружају подршку ИЕРН-у. ДЕРК је директно учествовао у креирању ове Мреже, те су подаци о енергетском сектору и регулаторној пракси БиХ учињени доступним и на овај начин.

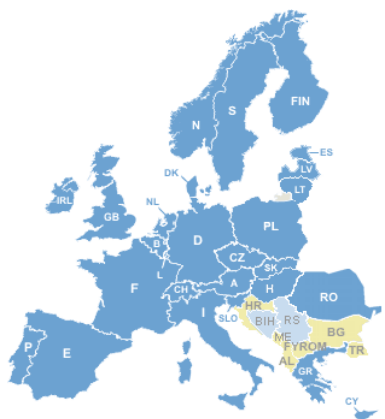
Идеја за успоставу ИЕРН-а потиче са 2. Свјетског енергетског форума који је октобра 2003. године одржан у Риму, а Мрежа је инаугурисана на 3. Свјетском енергетском форуму одржаном октобра 2006. године у Вашингтону.

4.6 Механизам компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизам)

Механизам компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизам – *Inter TSO Compensation*) примјењује се од 2002. године у западној Европи, а у југоисточној Европи од 2004. године, уз раније кориштени назив ЦБТ механизам (Механизам прекограничне трговине). ИТЦ механизам пред-

EUROPEAN TRANSMISSION SYSTEM OPERATOR

■ ETSO члан
 ■ ETSO придружени члан
 ■ SETSO члан

ИТЦ механизам у 2006. години примјењивао је већи дио земаља југоисточне Европе преко својих оператора система: Албанија (ОСТ), Босна и Херцеговина (НОС БиХ), Бугарска (НЕК), Црна Гора (ЕПЦГ), Румунија (Transelectrica), Македонија (MEPSO) и Србија (ЕМС).

За адекватно третирање ове проблематике ИТЦ механизма и координисаних аукција неопходна је континуирана и тијесна сарадња између оператора система и регулатора у региону.

ставља начин надокнаде трошкова на националној преносној мрежи насталих због токова електричне енергије услед прекограничне трговине. На овај начин креира се важна платформа за омогућавање трговине електричном енергијом у региону југоисточне Европе, као и између региона и Европске уније.

У надлежности регулатора је одобрење примјене самог механизма, што прије свега укључује примјену Прописа ЕЦ 1228/2003 Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

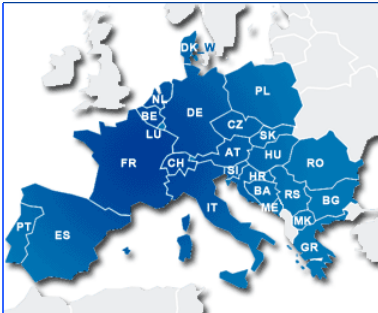
Организација оператора преносног система земаља југоисточне Европе (SETSO) наставила је током 2006. године примјену ИТЦ механизма, у којој Босну и Херцеговину представља “Независни оператор система у БиХ”. Због своје природне позиције транзитне земље у регији и изграђености преносне мреже, Босна и Херцеговина је по основу примјене ИТЦ механизма, након прихода од око 1,2 милиона еура у 2004., остварила приход од 4,4 милиона еура у 2005. години. Остварење прихода Босне и Херцеговине, по основу примјене ИТЦ механизма, у првих десет мјесеци 2006. године износи 2,6 милиона еура.

“Независни оператор система у БиХ”, као представник Босне и Херцеговине, у новембру 2006. години постао је придружени члан Организације оператора преносног система Европе (ETSO).

За 2007. години планирано је уједињење ИТЦ механизма SETSO и ETSO земаља, односно ИТЦ фондова, али због још увијек недефинисаног ИТЦ модела који ће се примјењивати, у вријеме припреме овог извјештаја непознат је датум уједињења. У децембру 2006. године на ванредној скупштини ETSO-а донесена је одлука да ће се у јануару 2007. године наставити примјена истих модела као у 2006. години, уз могућност продужења до два мјесеца, како би се до краја марта усагласио компромисни модел за наредни период за ETSO земље, а којем би се придружиле и SETSO земље, укључујући и Хрватску која до сада није учествовала у ИТЦ механизмима.

Током 2006. године, у пробном раду, проводио се јединствени механизам координисаних експлицитних аукција капацитета у југоисточној Европи са циљем превладавања проблема загушења на интерконекторима. Једним од закључака 9. Атинског форума (октобра 2006. године), истакнуто је да је од примарне важности да се пробни рад овог механизма настави и у 2007. години. Форум је нагласио потребу разраде приједлога за дистрибуцију потенцијалног прихода од координисаних аукција и подржао приједлог формирања јединствене регионалне Канцеларије за аукције, а Европска банка за обнову и развој је подвукла да разматра финансирање успостављања овакве канцеларије.

4.7 УЦТЕ

УЦТЕ, децембар 2006

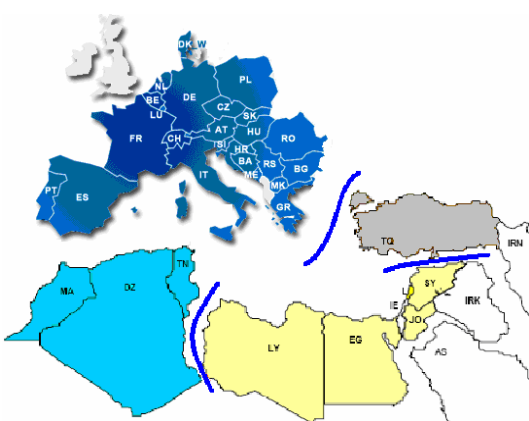
Члан УЦТЕ-а из наше земље је “Независни оператор система у БиХ.”

Унија за координацију преноса електричне енергије (УЦТЕ) координира рад и развој мреже за пренос електричне енергије од Португала до Пољске и од Холандије до Грчке. УЦТЕ, удружење оператора преносних система у 23 европске земље, обезбјеђује поуздану тржишну платформу за све учеснике интерног тржишта електричне енергије и шире, односно сигурност снабдијевања електричном енергијом за преко 430 милиона људи у једној од највећих електроенергетских синхроних интерконекција широм свијета.

Након либерализације европског електроенергетског тржишта која је довела је до значајног повећања прекограничних токова, и раздвајања дјелатности у сектору, постоји потреба да европски стандарди сигурности и поузданости постану примјењиви за све међусобно повезане операторе система и, у каснијој другој фази, за све кориснике мреже.

Како што је наглашено у претходним годишњим извјештајима, 10. октобра 2004. године извршена је реконекција бивше прве и друге УЦТЕ синхроне зоне. Реконекција је резултирала значајним ефектима и у техничком и у комерцијалном смислу, доприносећи повећаној сигурности рада, стабилности фреквенције и поузданости, побољшању напонског профила и квалитету испорука електричне енергије, као и повећању обима трговине електричном енергијом. УЦТЕ наставља са пажљивим надгледањем стабилности система поново уједињене мреже, будући да ће искуства из процеса реконекције у југоисточној Европи бити корисна за даљи развој УЦТЕ синхроног подручја.

УЦТЕ ради на студијама о потенцијалном проширењу синхроног подручја, што се првенствено односи на подручје Турске, затим на интерконекцију земаља Магреба (које су већ у синхронном раду са УЦТЕ) са Либијом и Источним Медитераном, те на ИПС/УПС систем који укључује балтичке земље (Латвија, Литванија, Естонија) те, Азербејџан, Бјелорусију, Грузију, Јерменију, Казахстан, Киргистан, Молдавију, Русију, Таџикистан, Украјину и Узбекистан.

УЦТЕ, планови ширења: Турска и Медитерански прстен (лијево) и обједињавања са ИПС/УПС (десно)

5. РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ, Државна регулаторна комисија за електричну енергију има обавезу припремања рачуноводствених извјештаја, у складу са међународним рачуноводственим стандардима, укључујући и обавезу обављања ревизије од стране независног ревизора, као и обавезу објављивања извјештаја, а све у циљу пружања информација заинтересованим лицима и широј јавности.

“По нашем мишљењу финансијски извјештаји реално и објективно приказују у свим значајним аспектима финансијски положај Државне регулаторне комисије за електричну енергију (ДЕРК) на дан 31.12.2005. године, резултате пословања и новчане токове за период који је тада завршен у складу са Међународним стандардима финансијског извјештавања (“IFRS”).”
(“РЕВИК”, 17. марта 2006.)

Поступајући по одредбама Закона о јавним набавкама, ДЕРК је закључио Уговор о обављању услуга ревизије са друштвом за ревизију, рачуноводство и консалтинг “РЕВИК” д.о.о. Сарајево, који је извршио ревизију према Међународним стандардима ревизије, примјенљивим за ревизију финансијских извјештаја, и доставио Извјештај о обављеној ревизији.

Обављеном ревизијом независни ревизор је, оцјењујући целокупну презентацију финансијских извјештаја, признавање и мјерење трансакција и пословних догађаја, утврдио да финансијски извјештаји ДЕРК-а за 2005. годину објективно и истинито приказују стање средстава, обавеза, капитала и финансијског резултата пословања.

Извјештај независног ревизора је, у складу са Законом о преносу и међународним рачуноводственим стандардима, објављен у “Службеном гласнику БиХ”, број 33/06.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2007. ГОДИНИ

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију могу се наћи на интернет страници www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 302070, телефакс 035 302077, е-маил info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица М. Јовановића 4/II.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију наставља своје активности на креирању услова за слободну трговину и континуирано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштивање одговарајућих европских директива и правила о унутрашњем тржишту електричне енергије.

Кроз своје дјеловање ДЕРК је фокусиран на:

- лиценцирање дјелатности у оквиру своје јурисдикције,
- мониторинг лиценцираних субјеката, посебно анализа стања у мјерењу енергетских величина,
- уређење јединственог тржишта електричне енергије,
- доношење тарифа из своје надлежности,
- социјални аспект у домену регулаторне праксе,
- праћење примјене ИТЦ механизма и успоставе механизма координисаних експлицитних аукција капацитета,
- међународне активности које се односе на регулисање тржишта електричне енергије,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси.

Међу најважније активности у наредној години спада вођење поступака издавања ('сталних') лиценци и одобравања тарифа за дјелатности преноса и независног оператора система.

У провођењу својих активности ДЕРК ће, у границама овлаштења која су му законом повјерена, водити рачуна о заштити купаца (видјети поглавље 3.4) и дати свој пуни допринос у изналагању најбољих примјенивих рјешења у наредном периоду.

ДЕРК наглашава да је у интересу свих кључних субјеката за provedбу реформе електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини хармонизација подзаконских прописа и ефикасна координација међу тијелима која учествују у њиховој припреми и изради. Циљ је креирање јасног и поузданог законодавног оквира заснованог на европским директивама и правилима о унутрашњем тржишту електричне енергије.

На спољњем плану, ДЕРК ће наставити рад у међународним тијелима и помно пратити њихове активности. Са посебном пажњом ће размотрити Садржај најзначајнијег пакета енергетске политике Европске уније, који укључује Преглед енергетске стратегије ЕУ (*EU Strategic Energy Review*), најављеног за 10. јануар 2007. године.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију изражава велику захвалност USAID-у и консултантској кући Pierce Atwood.

ПРИЛОГ А.1: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине

Већи производни објекти

(кориштени подаци НОС-а БиХ)

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Требиње I	3×60	180
Требиње II	8	8
Дубровник (БиХ+Хр.)	2×105	210
Чапљина	2×210	420
Рама	2×80	160
Јабланица	2×25+4×30	170
Грабовица	2×58,5	117
Салаковац	3×70	210
Мостар	3×25	75
Јајце I	2×30	60
Јајце II	3×10	30
Бочац	2×55	110
Вишеград	3×105	315
Пећ-Млини	2×15	30

Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
ТУЗЛА	779	709
Г1	32	29
Г2	32	29
Г3	100	91
Г4	200	182
Г5	200	180
Г6	215	198
КАКАЊ	578	514
Г1, Г2, Г3 и Г4	4×32	4×29
Г5	110	100
Г6	110	90
Г7	230	208
ГАЦКО	300	276
УГЉЕВИК	300	279

Основни подаци о преносном систему

далеководи

No	Називни напон далековода	Дужина (km)
1	400 kV	992
2	220 kV	1691
3	110 kV	3649
4	110 kV - кабловски вод	31

интерконекије

No	Називни напон далековода	Број интерконекија
1	400 kV	4
2	220 kV	8
3	110 kV	17
	Укупно	29

трафостанице

No	Врста трафостанице	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
1	ТС 400/x kV	8	5861,5
2	ТС 220/x kV	7	1277,0
3	ТС 110/x kV	119	4873,5

трансформатори

No	Преносни однос трансформатора	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
1	ТР 400/x kV	14	4900
2	ТР 220/x kV	12	1800
3	ТР 110/x kV	205	5196

ПРИЛОГ А.2: Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

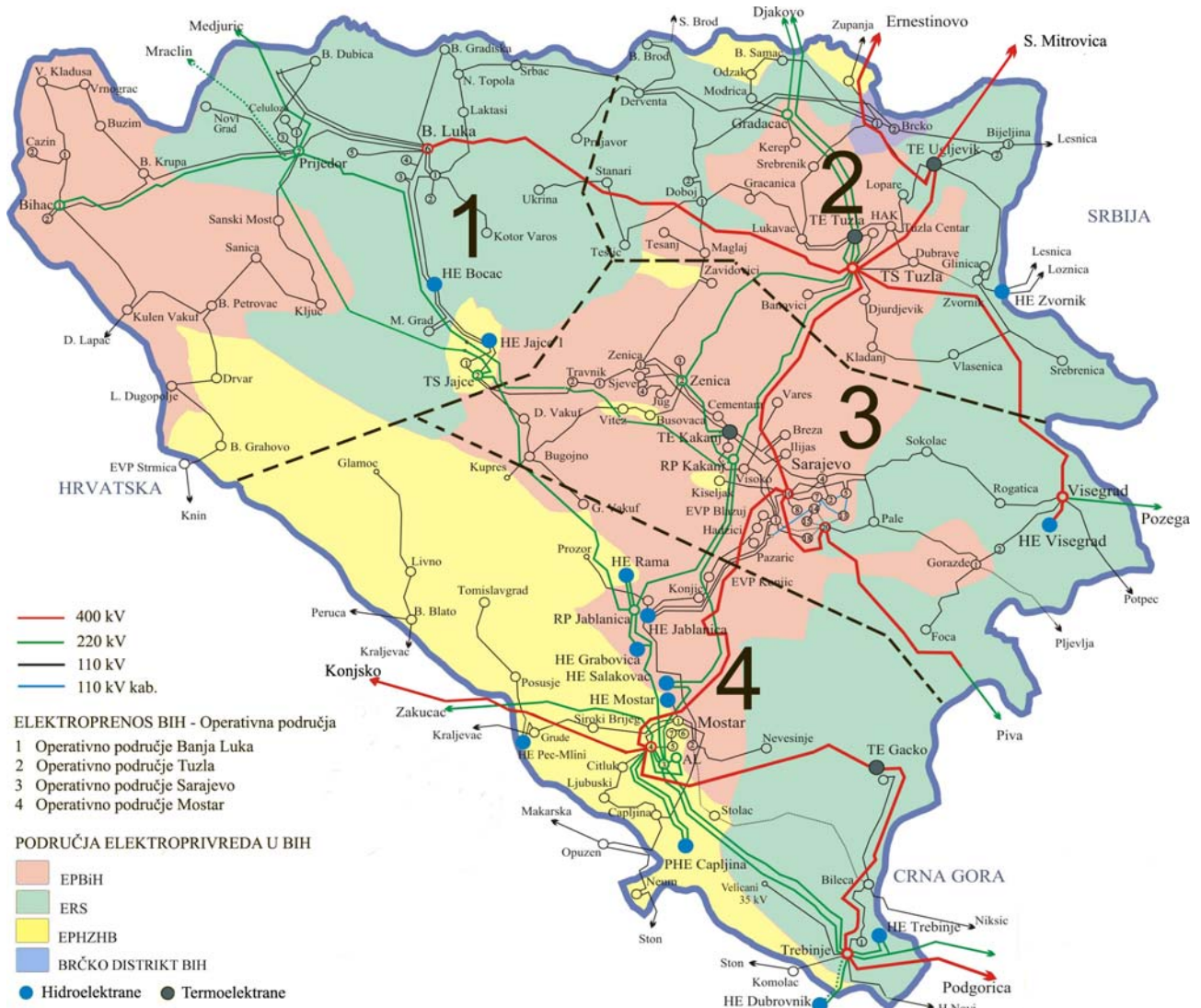
(GWh)

Процјена за 2006. годину	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко Дистрикт	БиХ
Производња	6460,00	5405,00	1884,00		13749,00
Производња у хидроелектранама	1505,00	2470,00	1884,00		5859,00
Производња у термоелектранама	4870,00	2860,00			7730,00
Производња у малим и инд. ел.	85,00	75,00			160,00
Потрошња	4250,00	3324,00	3287,00	270,00	11521,00
Дистрибутивна потрошња	3830,00	3054,00	1065,00	270,00	8219,00
Губици преноса					390,00
Велики купци	420,00	220,00	2200,00		2840,00
Потрошња рудника и пумпање		50,00	22,00		72,00

Остварење у 2005. години	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко Дистрикт	БиХ
Производња	5778,53	5200,64	1768,69		12747,86
Производња у хидроелектранама	1477,69	2747,10	1768,69		5993,47
Производња у термоелектранама	4218,88	2384,44			6603,32
Производња у малим и инд. ел.	81,97	69,10			151,07
Потрошња	4190,57	3458,33	3469,83	252,47	11371,20
Дистрибутивна потрошња	3641,86	3254,65	1232,47	252,47	8128,98
Губици преноса	163,78	136,47	83,72		383,97
Велики купци	384,93	20,77	2133,31		2539,01
Потрошња рудника и пумпање		46,43	20,33		66,76

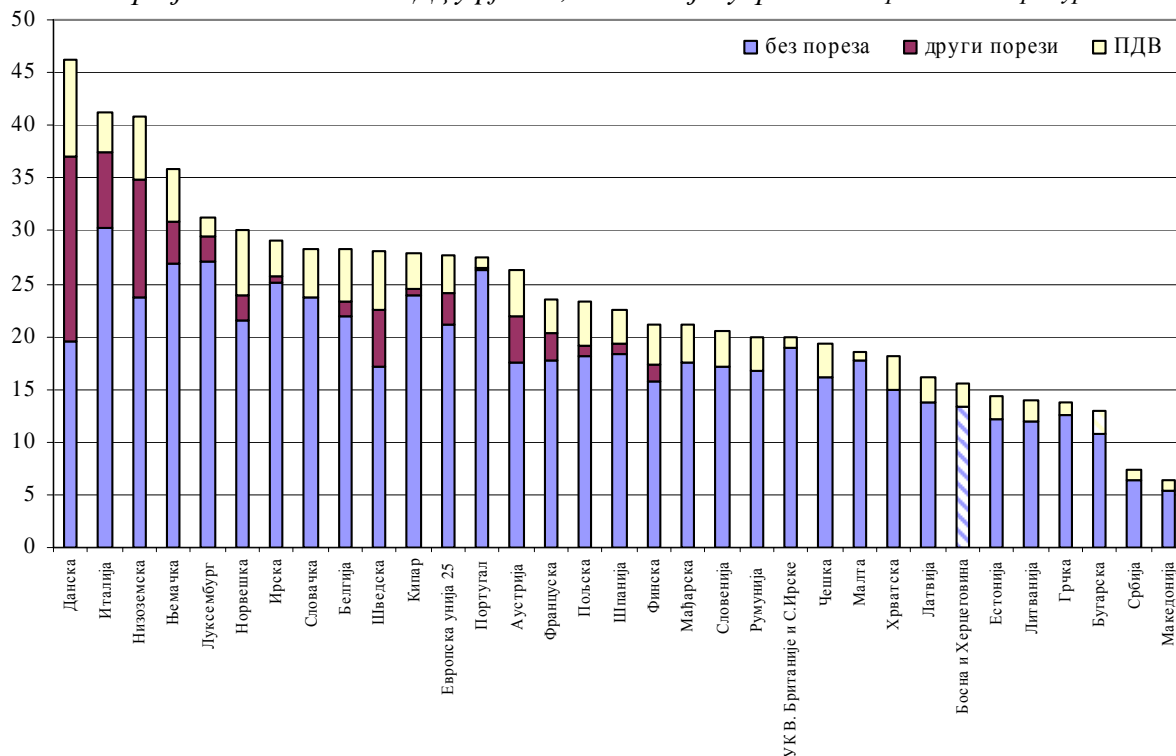
Остварење у 2004. години	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко Дистрикт	БиХ
Производња	6113,02	4960,19	1669,49		12742,70
Производња у хидроелектранама	1610,52	2699,14	1669,49		5979,15
Производња у термоелектранама	4435,17	2189,87			6625,04
Производња у малим и инд. ел.	67,33	71,18			138,51
Потрошња	3847,00	3291,60	3351,78	229,58	10719,96
Дистрибутивна потрошња	3529,50	3117,7	1463,17	229,58	8339,95
Губици преноса	143,33	119,17	59,17		321,67
Велики купци	174,17		1829,44		2003,61

ПРИЛОГ А.3: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине са оперативним подручјима “Електропреноса БиХ” и подручјима електропривреда

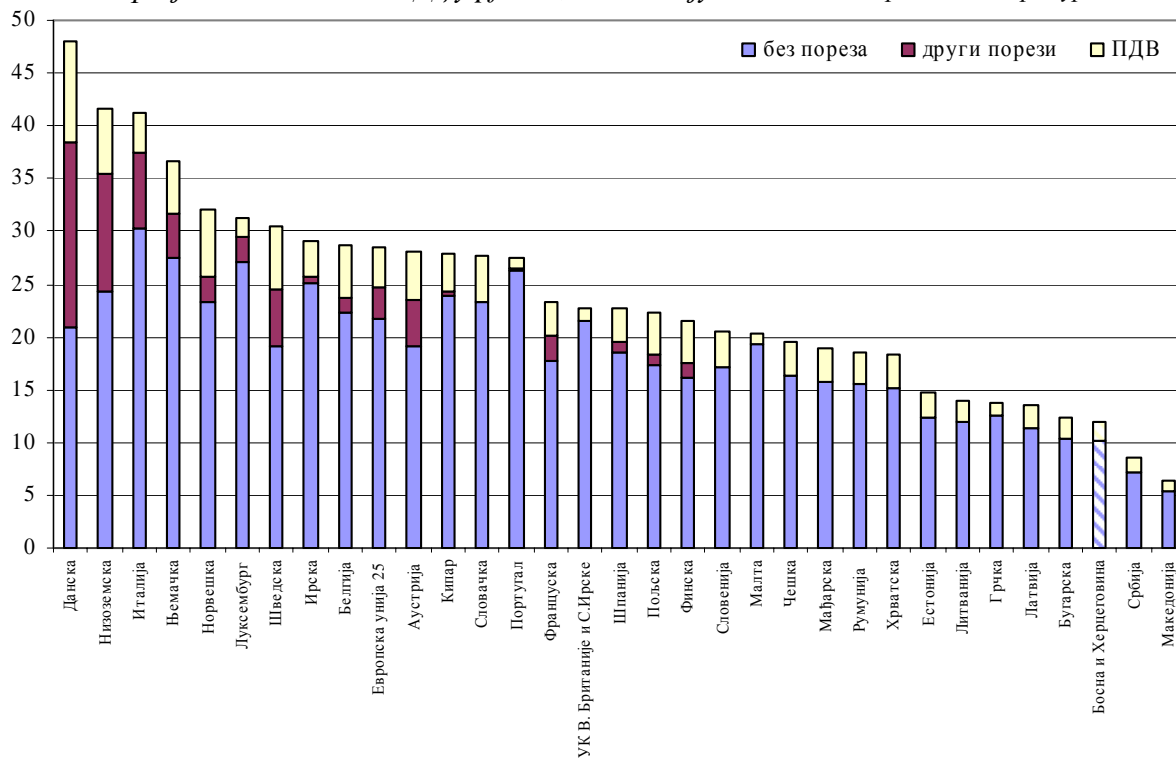

ПРИЛОГ Б: Упоредни подаци о цијенама електричне енергије за домаћинства и индустрију³

Цијена ел. енергије за домаћинство Дц у рф/кWh, на дан 1. јануар 2006. Користен извор: Еуростат 11/2006

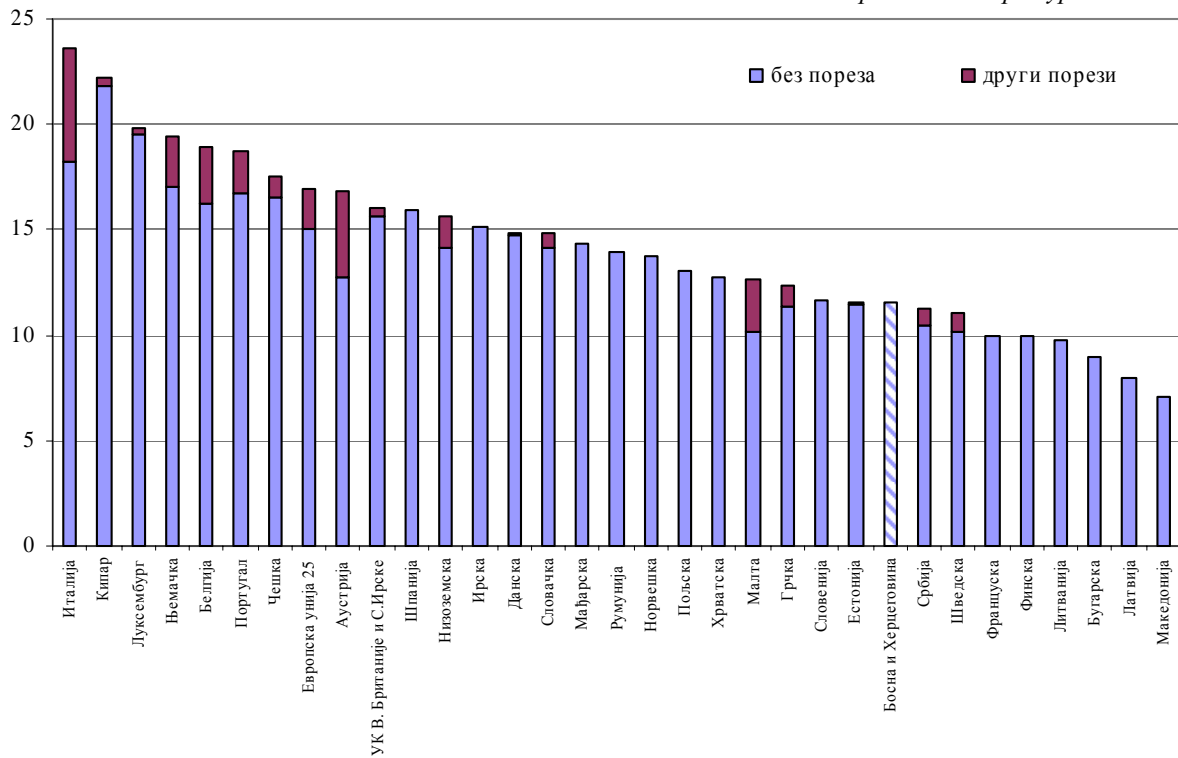
Цијена ел. енергије за домаћинство Дц у рф/кWh, на дан 1. јули 2006. Користен извор: Еуростат 18/2006

³ Према методологији Еуростата - У методологији Еуростата дефинирано је више типичних купаца, а упоредни подаци се уобичајено дају за домаћинство категорије Дц, које карактерише годишња потрошња 3500 kWh, од чега 1300 kWh ноћу, и индустријског купца Ие којег карактерише годишња потрошња 2 GWh и максимална снага 500 kW.

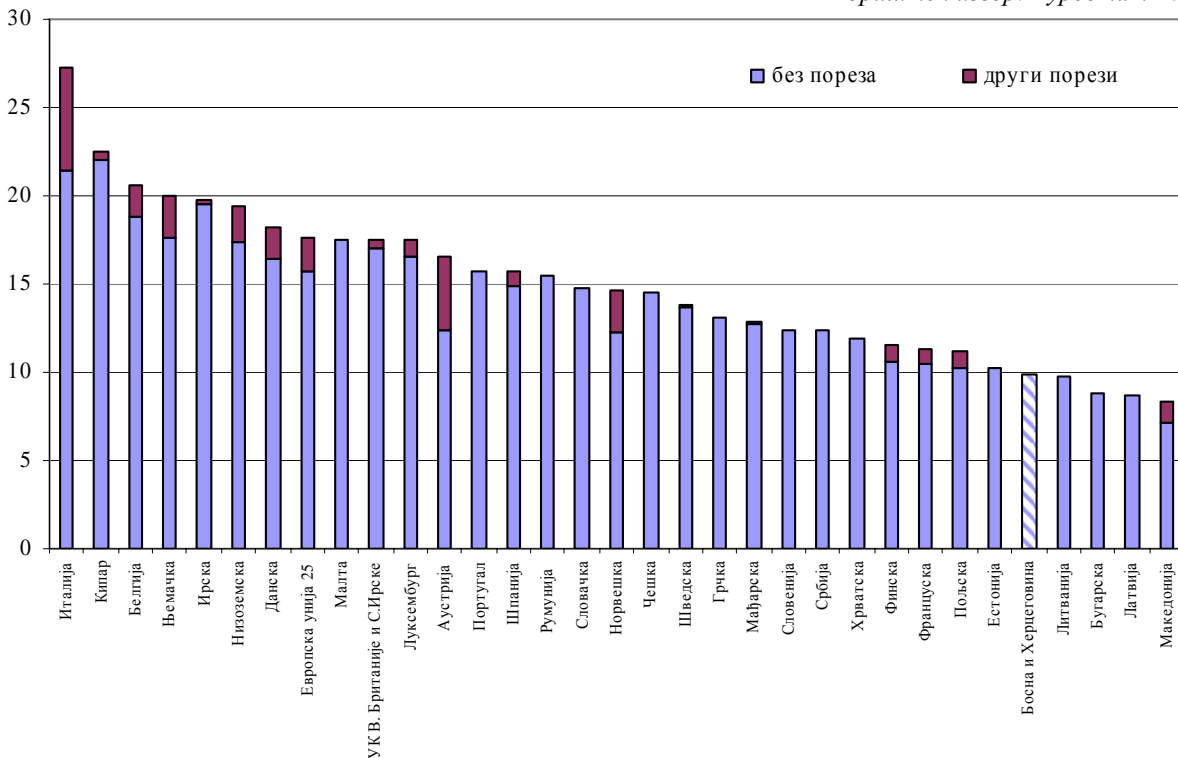
Цијена ел. енергије⁴ за индустријског купца у *pf/kWh*, на дан 1. јануар 2006.

Кориштен извор: Еуростат 11/2006

Цијена ел. енергије за индустријског купца *Ie* у *pf/kWh*, на дан 1. јули 2006.

Кориштен извор: Еуростат 18/2006

⁴ Дијаграми за индустријске купце не укључују ПДВ, с обзиром на могућност поврата.

ПРИЛОГ Ц: Одједи из Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине

(из расправа⁵ о Извјештају о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2005. години)

“Надлежности ДЕРК-а су у многим елементима шире од надлежности Вијећа министара и то захтјева озбиљну расправу... честитам (ДЕРК-у) на многим стварима које је позитивно урадио... желим да се проблематизира зашто долази до поскупљења цијена електричне енергије кад је циљ био рационализација и ефикасност сустава.” (Мартин Рагуж)

“Људима из ДЕРК-а смо рекли да нам у даљем раду, заједничком раду, поставе шта је то што омета да се дође до јефтине струје.” (Селим Бешлагич)

“Сматрам да су релативно доста урадили, има и одређених објективних проблема читаве наше структуре, од ентитетских па надаље, у извјештају то нису написали како то не би скренуло на политичку конотацију.” (Мухамед Моранкић)

“Испунили су задаћу коју су имали када је ријеч о организацији и раздвајању електропреноса и електропроизводње.” (Ружа Сопта)

“Предложио бих да се овај извјештај усвоји јер је доста квалитетан и добар.” (Изет Хаџић)

“Мислим да је ово примјер једне добре и коректне сарадње са Представничким домом Парламентарне скупштине БиХ.” (Никола Шпирић, предсједник Представничког дома, о сарадњи ДЕРК-а и Дома)

“Шта је то у извјештају ДЕРК-а што није добро и шта је то Комисија урадила што није добро? Ја бих волио конкретан да знам шта је то?” (Милош Јовановић)

“Очекивали смо да увођењем Државне комисије за електричну енергију некако овладамо простором БиХ, да на неки начин буде синхронизиран и да имамо јединствени пренос с обзиром да смо ушли у западноевропски сустав преноса електричне енергије... Тако да и данас имамо да нпр. Алуминијум плаћа 50% скупљу цијену у односу на прошлу годину кад нисмо имали државне агенције, док нисмо имали преноса и док нисмо имали сарадњу између електропривреда...” (Иво Лозанчић)

“Комисија је оцијенила да је извјештај веома обиман, прецизан, технички одлично урађен, методолошки је слијеђена основна нит и оно што је по нашем мишљењу најважније постигнути резултати су важни.” (Хасан Ченгић, предсједник Комисије за спољну и трговинску политику Дома народа)

⁵ из неауторизованих транскрипата расправа на сједници Представничког дома одржаној 14. фебруара 2006. године и на сједници Дома народа одржаној 10. марта 2006. године.